

Z a t w e e f c h u   N w i s e s.

Nr. 28. Zettortdeenä 11tâ Zuhli 1846.

• R o b u h s w e h r â l i f t,

„ja augsts Krohnis Kursemmes gubernias semneekem pehz winnu weetahm un zif tahdahm wajjadibahm palihdsibu pasneedsis, pee tam, ka schie pee augsta Krohna eetaifiti parrabi ar laifu tà kluhtu atlihdsinati, ka laudis naw kaweti arri no weena pagasta us zittu pagastu aiseet.“

§. 1.

Wissi parrabi, ko Kursemmes gubernias semneeki par teem winneem 1845tâ un 1846tâ gaddâ pasneegtu palihdsibu irr eetaifijuschi, irr, ja eewehro pagastu un katru pagasta lohzekli, treijadi:

- a) tahdi parrabi, kur wissam pagastam irr par teem pascheem tà jaatbild, ka weenam janefs tee parrabi par wisseem, un wisseem par weenu;
- b) tahdi parrabi, ko tik weens woi ohtris pagasta lohzeklis irr eetaifijis, tà ka pagasts to apgalwojis, kur tad ta atlihdsinaschana, ja tas parradu-nehmejs tohs eetaifitus parradus ne spehtu atlihdsinaht, wissam pagastam irr jaatlihdsina;
- z) tahdi parrabi, ko pagasta fainneeki jeb nohmneeki eetaifijuschi sawu mahju buhschanu ustur-reht, kur par scheem parradeem winneem pascheem irr jaatbild ar wissu, ko tahs mahjas enefs, bes ka wissam pagastam ta atbildeschana peenahfahs.

§. 2.

Katram pagastam jaatbild Krohnim par to tais badda gaddos dabbutu palihdsibu, woi irr palihdsihts ar milteem, labbibu jeb naudu, weenam par ohtru un wisseem par weenu, tà ka tee parrabi, ko weens pagasta lohzeklis irr eetaifijis, ja schis ne spehtu noliktâ terminâ tohs parradus ismaksahht — talabb ka schie parrabi eefsch tahs augscham papreekschu peeminnetas parradu buhschanas peederr — no wisseem pagasta lohzekeem, ween alga kahdâ dsihwes kahrtâ tee buhtu, irr terminâ atlihdsinajami.

§. 3.

Pee teem parradeem, kas irr jaatlihdsina weenam var ohtru un wisseem par weenu arri tee parrabi itt ihpaschi peeskaitami, kas irr eetaifiti par pagasta nabbageem un nespehjneekem, un ja schie ne spehj tohs parradus atlihdsinaht, tad schie parrabi iff gadd' teem jaatlihdsina, kas tohs pee Krohna irr eetaifijuschi, jo wissam pagastam irr jaatbild par teem parradeem, kas kahdam pagasta lohzeklam par labbu irr eetaifiti, kur sunnams tas pagasts ar scho lohzekli tà warr darriht, ka likkumi tam to weht.

§. 4.

Za tee apprezetee kalpi, kas no saweem fainneekem algu dabbu eefsch lauku stuhra jeb eefsch fuhdajeem, ja schie par sewi un sawu pamiliju palihdsibu dabbutuschi, kluhtu atrasti ka nespehjneeki tohs parradus aismaksahht, tad wissam pagastam winnu parrabi jaatlihdsina. Scheem kalpeem peenahfahs arridsan, kad winni paschi tohs parradus irr eetaifijuschi, iff gadd no sawas kalpu lohnes jeb no teem augkeem ko tas winneem nobohts lauka stuhris isnefs, iff gadd sawu atlihdsinaschanas teesu atdoht, un tikween tad, ja winni mirst, jeb kad winnu atlikfufe manta tik dauhs ne isdoht, zif tee parradâ, jeb kad tee itin pawissam nespehjneeki, tad wissam pagastam tee parrabi jaatlihdsina.

§. 5.

Za fainneeki jeb nohmneeki parradus eetaifjuschi, fawus deenesta laudis usturreht jeb fawu mahjas buhschanu uskohpt un fawus laulus apseht, tad scheem pascheem par teem parradeem jaatbild un ne tam pagastam. Za tahdi fainneeki nomirtu, jeb winni ne spehtu tohs parradus atlihdsinahht, tad scheeparradi paleek us tahm mahjahm jeb us to nobmas weetu un tahs grunts lungam ta irr jalihgft ar to jaunu nohmneeku, fa schis apnemmahs tohs parradus atlihdsinahht jeb winsch pats tohs nemun us fewim. Kas tahdu parradu ismaksaschanu us fewim irr nehmis, tas ne warr zittam fawu mantu atstahht, bet winnam turprettim ar fewis paschu un ar fawu mantu par to jaatbild.

§. 6.

No tam, kas scheitan ka wehra leekams irr peeminnehts pee tahs atlihdsinaschanas, tahs Kursemnes gubernias semneekem no Krohna isdohtas palihdsibas, un kas irr peeminnehts no tam, ka wissam pagastam irr jaatbild weenam par ohtru un wisseem par weenu, zeltahs schihs notifschanas, kas teem irr wehra jaleek, kas eekam tas parrads irr atlihdsinahhts to pagastu gribb atstahht.

- a) Za tas, kas pats tohs parradus naw eetaifjis, fawu parradu atlihdsinaschanas teesu — kad wissam pagastam par to jaatbild — iff gadd un lihds fawas iseefchanas azzunirklim pehz schihs beidsama gadda isspreefchanas pilnigi atlihdsinajis, tad winsch no ta pagasta warr iseet.
- b) Za tas, kas pats tohs parradus irr eetaifjis, bes tahs wirfspeeminnetas atlihdsinaschanas, kas us winnu, ka us pagasta lohzeeki kriht, arridsan wissu atleekamu to parradu, fo winsch pats irr eetaifjis, woi pats tuhdat ar skaitamu naudu aismakfa, jeb ja mas derrigu galwineeku warr dabhuht, kas apgalwo ka winsch nolifta terminā maksatajs buhs, tad winsch to pagastu warr atstahht.

§. 7.

Zebkatriš pagasta lohzeekis kas tanni pagasta no jauna cenabf, tam janefs ta pagasta parradi lihds, un jaaismakfa iff gadd fawa atlihdsinaschanas teefa bes prettim runnaschanas pehz ta spreeduma, kas par wisseem buhs nospreests.

§. 8.

Pee tahs parradu atlihdsinaschanas teefas, kas iff gadda kluhs isspreefta, arridsan zeeti wehra leekami Kursemnes semneeku likkumu grahamata §. 23 un §. 238 arri pehz §. 247 tahs paschas likkumu grahamatas katram pagastam irr wehlehts ar muichas jeb waldineeku, iswehleschanu zittadi ka tohs parradus islihdsinahht, ja pee tam Krohnis ne teef skahde, un katriš pagasta lohzeekis paleek galwineeks par ta pagasta parradeem.

Ziwil-Guberneers C. v. B r e w e r n.

Aprinka Marschals B i e t i n g h o f f.

Wihze-Guberneers M a i d e l.

Gubernias-Prakureers K l e i n.

Mescha lungu wirfsneeks K l e i s t.

Waldischanas-rahts E b e l i n g.

Kambarateefas-rahts K a r l v. G r o t h u f s.

Aprinka Marschals W i t t e n.

Ekretehrs W. D i e d e r i c h s.

Pareisi pahrtulkohts: Kancelijas Direktors d e l a K r o w a.

Mahziba kà zilwekus un lohpus warr
glabht, kas no trakkeem funneem
irr fakohsti.

Lai semmes gabbalâ, ko Eibenbirgen fauz,
dsibwo dakteris, Benjamin Rowats wahrda.
Schis no saweem tehwi tehweem to gudribu irr
dabbujis, tohs glabht, kas no trakkeem funneem
jeb wilkeem irr fakohsti. Winsch wisseem, kas
ween paligu luhdsahs no winna, labpraht
palihdseja ar sawahm sahlehlm, bet ne weenam
ne teize, kà tahs sahles taisamas. Tà winsch
daudseem palikke par glabheju, un wissi kas
winna pasihst, apleezina, kà no teem daudf
fimteem, kas winna sahles dabbuja, itt neweens
nema, kas ne buhtu weffels palizzis. Un zif
spehzigas schahs sahles buhs, gan warrefi no
tam noprast, kà schis Rowats 6 zilwekus glab-
bis, kas jaw bij trakki palikkuschi un ko ar saitehm
safaisitus pee winna nowedde. Kad nu Wahz-
semmes Keisers dabbuja sinnaht, kà weenam no
saweem yawalstneefeeem tahda branga gudriba
effoht, tad winsch tam derwe leelu naudu, zif tas
praffija, un ne ween zittus no saweem daktereem
likke to mahzites, bet arridsan zaur awijehm
sawâ walsti likke sinnamu darriht un foidri mah-
zih, kà tahs paschas sahles jataifa un kà tee ja-
kobj, kas no trakkeem funneem fakohsti buhtu.

Mehs, draugi mihi, sinnam gan, zif daudf
zilweki ir muhsu mihlâ Kurjemme zaur trakkeem
funneem pohstâ eet, un zif daudseem arri wehl
lohwi; un kad nu kahds rohdahs, kas mahf
tahdu sohdu nogreest nohst, tad mums gan pee-
flahjahs, tahdam eepreezinatojam itt no firds,
to labbu Deewa makfu nowehleht un Deewu
flaweht, kas dohd saweem behrneem daschadu
gudribu un tohs zelt par nammaturretajeem to da-
schadu Deewa dahwanu, kà tee lihdsetu saweem
tuwakeem ar to dahwanu, ko tee irr dabbujuschi
(I Pehr. 4, 10), bet arridsan peeflahjahs tohs
klaufsht un pee laifa wissu to sagahdaht, kas pee
tahdahm sahlehlm wajjaga. Sinnaams gan mihi,
kà zif brangas un spehzigas schahs sahles arri
buhtu, tee gudree tarschu mahzitu dakteru padoh-

mu un paligu ne smahdehs, ja ween spehs, pee
tahdeem tift.

Za nu kahdam ta nelaine useetu, no trakka
funna jeb wilka buht fakohstam, tad mahzees

1) kà buhs tahs wahtis fohpt. Lai
wissupirmaf un jo ahtri tahs wahtis isdedfina ar
dselst, kas ugguni farkana palikkuse; jeb ja
kam schfeet, kà tas weeglafi peezeeschams, tad
lai schanjamu pulweri bere wirsü us tahm wah-
tim un lai to eedefina, eekam wehl tas pulweris
paleef flahysch. Tad lai usleef plahksteri no
saules bittehm, kamehr tulsnes welf. Tahs
tulsnes jausgreesch, lai tahs struttas teff ahra.

Pa kahdahm 2 jeb 3 beenahm atkal tahds patf
plahksteris jaleef wirsü, un tà jo prohjam zaur
kahdahm 4 neddelahm. Tas plahksteris to ne-
labbumu welf ahra, kas no trakku funna seka-
lahm rohdahs tais wahtis. Gan zitti teiz, kà
jo ahtri tahs wahtis sadshschoht, jo labbi tas effoht,
bet tahdus lai ne klausa wiss. Gan ne wajjaga
wairak kà weentreij ween tahs wahtis dedfinaht,
bet to plahksteri weenr ij ween uslift, gan ne pee-
tiks. Tad tam wehl jadserr tahs sahles, ko
Rowats mahza taifsht:

2) Kà schahs sahles jataifa. Jaavgah-
da kahds jauns un tihrs mahlu pohds, kahda
kohrtela leelumâ; tam pohdam arri saws riftigs
wahks wajjaga buht. To pohdu lai peeelij pilnu
ar tihru aukstu uhdeni. Tad lai dabbu 1½ loh-
tinu (kas eet 32 us 1 mahzinu) no tahm sak-
nehm tahs tuhstu-sahles (ko fauz Schwalbenwurz
struttenees apseefê Asclepias vinc. toxicum) ½ loh-
tinu no tahs misas tohs Elsebeere (Cra-
taegus torminalis) un prohti no teem jauna-
keem sarreem, un tad wehl tohs eefschus no
9 kip'ohfeem (Knoblauch-Zwiebel). Wissu to
lai eeleef tai uhdeni, kas tai pohda irraid, un lai
tà turr 12 stundas. Tad lai to wahku us-
leef us to pohdinu un lai wissapfahrt wissas
schfirbas zeeti un beesî ar mahleem peefmehre.
Tad lai parauga kahdu lihdsenu afmini, fur tas
pohdinsch drohschi warr stabweht wirsü, un tad
lai to afmini ar wissu pohdu leef us ne zif leelu
ugguni. Kad tas uhdens nemmahs wirt, tad

no ta brihscha lai tahs sahles wehl pamasam wahra weenu wesselu stundu pee lehnaš uagunš, bet dohd tif aktinu, kà tee twaifi, kas tai pohdà rohdahš, to wahku ne sperr nohst, un kà tahs sahles ne teff abrà. Pehz wajjaga tahs sahles kahst žour skaidru lakkatu, un doht dsert kamehr wehl reindenáš. Bet tahs sahles tif todeen ween derrigaš, kad winnaš wahra. Schahš sahles no rihta neehdušcham un nediehruscham jadserr, un tam dsehruscham ne buhš tuhliht zittu ko ehst. Kad nu tahs sahles rihta-stundà jadserr, tad wajjaga wakkara-stundà pulksten 5 eesahst winnaš taitiht, jo, kà teizam, tahin sahlehm papreeksch wajjaga 12 stundas mirkt tai uhdeni, kas tai pohdinà irraid, un tad ja maš wessalu stundu tapt wahritahm. Wehl jafakka, kad tahs sahles no tuhšku sahles un tahs mišas no Elfebeere laffa, tad ne buhš winnaš pee semmes nolikt, bet tuhliht winnaš glabbahst kahdà aukstà un fauša weetà.

3) Kad tahs sahles jadserr. Mehš jaw sinnam kahdà stundà, bet wehl ne sinnam kahdà deenà tahs jadserr. Ja tu sinni, kad tas sunš, kas kahdu žilweku buhtu kohdiš, irr palizzis traks, un tu wehl sinni, kad schis sunš patš tappe sakohstš no kahda zitta trakka sunna, tad skaiti tahs deenáš, kas tai starpà irraid, un pehz tif pat deenahm dohdi tahs sahles dsert. Probtii: Ja mans sunš schodeen buhtu sakohstš un patš traks palizzis, pehz 9 deenahm kahdu žilweku kohstu, tad tam pascham žilwekam wajjadsetu tahs sahles arridsan pehz 9 deenahm dsert. Bet ja to skaidri ne siun, jeb arridsan kad tas flimmneekš bailigš irraid un nemeerigš paleek, tad lai tahs sahles dserr tai žschà rihtà un atkal tai 9rà, un atkal tai 12tà rihtà pehz tahs deenáš, kad winsch kohstš, un lai tahs dserr weenreis pa deenu ween. Tahs sahles ikreij no jauna jawahra pehz preeksch-rakka.

4) Žif jadserr. Žauguscham žilwekam dohdi pa 5 leelahm ehdamà karrotehm, pušsau-

guscham pa 3, behrnam pa 1½ tahdahm karrotehm. Warr buht gan, kà teem pehz ta paleek nelabbi pee firdš, jeb ka arri teem wajjadsehš weint, bet par to ne kas ne kaisch, kad ween tahs sahles paschas ne iswemj. Un to wemschannu drihs warr nowaldiht, kad saldu peenu dsert.

Lai nu Deewš schehligi pasarga, ka ne weenam ne wajjadsetu schahš sahles dsert, bet kur wajjadsetu, lai Deewš schehligi dohd paligu un atšpirgšchanu.

R. D.

Teizama lohpu-barroschana.

Wahzjemmè kahdà mallà, kur ar wehrscheem laukus arr, tohti stalti lohpi atrohnami, kas tomehr tikkai ar salneem ween tohp barroti. To tà darra: Salmus sagreesch us ešelbenki ittin mosiš gabbalinš (2 linies garrumà), tohs samett katlà sawahra ar kartuppeleem tohs arween apmašidamš, kamehr tee paleek par glohtainu suppi, jeb ihsti par mišklu. Tà, kad wehl drufzin uhdenš irr pceleets, tee schohs salmus dohd lohpeem, kurrus tee ne kad ne dsirdina. Schi barriba tohs lohpus tif labbi nobarro, ka tee pehz laufadarba beigšchanáš meefneekem (flaktereem) teek pahrdohiti, bes ka tee buhtu papreeksch ihpaschi barroschanà leekami.

W — r.

Teefas fluddinaschana.

Us luhgšchanu to mantineeku ta tai 14tà Dezember 1845 Gawesesh muischà nomirruscha sullaina Albrecht Schulz, tohp wišsi tee, kam kahdas taisnaš prassischanáš buhtu pee ta nelaika sullaina un winna atstahtas wantas no schibš pagasta teefas usajinati, gabda un seschu needeku starpà ar sawahm prassischanahm scheid peeteiltees, jo pehz schi termina ne weenu wairš ne klaušihš, bet katram sawas prassischanáš buhš japee-zeesch. Mescheneekš, tai 6rà Žubni 1846. 2

(T. S.) ††† Luhka Kristaps, pagasta wezz.
(Nr. 22.) H. Brauns, pagasta teefas sribweriš.

W r i h w d r i k k e h t.

No juhrmallas gubernementu augstas waldischanas pušfes: Pahrluhkotaja weetà G. v. Paucker.